

מאמר ב' • תקון המדות

Mussar - Hebrew with Nikud and a Literal Translation

ON THIS PAGE

אוי ר' יצחק, כמה פעמים אנחנו יודעים בשכלנו שהעולם הזה הבלים והתורה היא חיינו, ובכל זאת, כשאנחנו באים למעשה, אנחנו מוצאים את עצמנו נמשכים אחרי תאוות העולם כאילו הן הדבר האמיתי. הדרך הזו מסביר לנו שהבעיה היא לא בחוסר ידיעה שכלית, אלא בחוסר הכרה חושית פנימית, כמו שאנחנו יודעים שכוכב גדול מהארץ, אבל בחוש הוא נראה לנו קטן כמטבע.

Nikud and the literal translation are a learning aid prepared by the editor (AI-assisted, pending review), not the sefer's own vowelization.

אָמַנְם יִשׁ לְהִבִּין סִבַּת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָאָדָם אֵף שִׁיּוּדֵעַ הַכֹּל וּמַכִּיר אֶת הַכֹּל,

However, it is necessary to understand the reason for these matters, that a person, even though he knows everything and recognizes everything,

וּבְכָל זֹאת אַחֵר כָּל הַחֲשׁבוֹנוֹת מוֹצִיא אֶת עֲצָמוֹ כְּמוֹ הַ"בַּאֲנָק",

And despite all this, after all the reckonings, he finds himself like the "bank",

שִׁיֵּאָרַע לַפְעָמִים אֲשֶׁר אַחֵר כָּל הַחֲשׁבוֹנוֹת הַמְדִּיקִים יִחְסֹר כֶּסֶף בַּקָּפָה,

that it will sometimes happen that after all the precise calculations, money will be missing from the till,

שִׁישׁ לְהִפְלִיא מִי גִנֵּב זֶה וּמֵאֵין בָּא הַחֲסָרוֹן.

That one must wonder, who is this thief, and from where did this deficiency come?

כֵּן שׁוֹאֵל הַמְבַקֵּשׁ לְעֲצָמוֹ, גַּם אַחֵר בְּרוּר הַמְדוֹת וְהַפֶּרֶת הַדֶּרֶךְ אֵיךְ לַעֲשׂוֹת, מִי גִנֵּב הַמַּעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ?

So the seeker asks himself, even after clarifying the middos and recognizing the path of how to act, 'Who steals the deed from him?'

אָמַנְם נוֹכַח לְהִבִּין כָּל זֶה עַל פִּי צִיּוּר נִכּוֹן,

Indeed, we can understand all this according to a proper illustration,

אִם נִשְׁאֵל תּוֹכֵן אֶחָד כַּמָּה הוּא גְדֻלַּת הַכּוֹכֵב,

If we ask one content, how great is the star,

יַעֲנֶה עַל פִּי חֲשׁבוֹן כִּי הוּא כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים גְּדוֹל מִן כְּדוּר הָאָרֶץ,

He will answer according to calculation that it is many, many times greater than the earth,

וְיֵשׁ כּוֹכָבִים כָּל כֶּה גְדוֹלִים עַד שֶׁכָּל כְּדוּר הָאָרֶץ לְעֲמָתָם הוּא קָטָן בְּעֵרֶךְ מְאֹד,

And there are stars so very large that the entire Earth, compared to them, is exceedingly small in value,

וְהַחֲשׁוֹן שְׁלוֹ הוּא מְדִיק וְאֵין לָזוּז מִמֶּנּוּ אֶף כַּחוּט הַשְּׁעָרָה,

And his reckoning is precise, and one may not budge from it even a hair's breadth,

וּבְכָל זֹאת אִם נִשְׁאַל אוֹתוֹ אַחֵר כֵּן,

And despite all this, if we would ask him afterwards,

אָבֵל אָמַר כַּמָּה אֶתָּה רוֹאֶה בַּחוּשׁ גְּדֻלַּת הַכּוֹכֵב,

But say, how much do you perceive with your senses the greatness of the star,

וְאִף שֶׁבְּעֵין הַשֶּׁכֶּל שָׁלָה אֶתָּה רוֹאֶה גְּדֻלַּת הַכּוֹכֵב כָּל כֵּן עַד שֶׁהַכֹּדֵד שֶׁל הָאָרֶץ הוּא קָטַן הָעֶרֶךְ לְעִמַּת הַכּוֹכֵב,

And even though with your mind's eye you see the greatness of the star so much so that the sphere of the earth is of small value compared to the star,

אָבֵל אֵיךְ נִרְאָה לְךָ בְּעֵין הַחוּשׁ שָׁלָה מִגְּדֻלַּת הַכּוֹכֵב?

But how does it appear to you, in your sense-perception, from the greatness of the star?

יַעֲנֶה לָנוּ כִּי בְּאֵמֶת כָּל גְּדֻלַּת הַכּוֹכֵב בְּעֵין הַחוּשׁ שְׁלוֹ הוּא קָטַן כַּמִּטְבֵּעַ קֶטַנָּה.

He will answer us that, in truth, all the greatness of the star, in the eye of his sense, it is small like a small coin.

כֵּן הוּא הַדְּבָר הַזֶּה:

So it is with this matter:

אִם נִשְׁאַל אֶת הָאָדָם כַּמָּה אֶתָּה רוֹאֶה וּמַכִּיר אֶת הֶבֶל הָעוֹלָם,

If we ask a person, 'How much do you see and recognize the vanity of the world,'

וְכַמָּה אֶתָּה מַכִּיר אֶת מַעֲלוֹת הַתּוֹרָה,

And how much do you know the virtues of the Torah,

יַעֲנֶה לָנוּ עַל פִּי חֲשׁוֹן שְׁכָלוֹ כִּי הָעוֹלָם הֶבֶל הֶבְלִים,

He will answer us according to his mind's reckoning that the world is utter vanity,

כִּי מַה נִּפְקָא מִיָּנָא, אִם יִחְיֶה כֵּן אוֹ אִם יִחְיֶה כָּהֵן.

For what difference does it make, if he lives like this or if he lives like that.

אֲדַרְבָּהּ, הוּא מַכִּיר אֶת חֲסֵרוֹן הָעוֹלָם כִּי תוֹזִיק עַל כָּל חוּט הַשְּׁעָרָה,

On the contrary, he recognizes the world's deficiency, that it can harm even a single strand of hair,

וְהָעוֹלָם רַק לּוֹקַח מִן הָאָדָם וְאֵינוֹ נוֹתֵן לוֹ כָּלוּם,

And the world only takes from a person and gives him nothing,

אם ירדף להיות יותר מחבריו ולהשתרר עליהם,

If he pursues to be greater than his friends and to rule over them,

יתהפך עליו הזמן ויגלגלהו,

Time will turn over upon him and roll him,

אשר יהיה פחות מהם, והוא מכיר איך שהמדות לוקחים נקמה ממנו על כל הרצון שלו,

who will be less than them, and he recognizes how the middos take revenge from him for all his will,

הוא רוצה כך והוא משיג את ההפוך.

He wants it this way, but he achieves the opposite.

הוא מחזיר להתרצות ולישא חן בעיני ההמון, ואדרבה, בני אדם בורחים ממנו ואינם שבעים רצון ממנו.

He returns to being appeased and finding favor in the eyes of the masses, and on the contrary, people flee from him and are not satisfied with him.

וגם בתורה יש לו בחינה גדולה איך שהתורה נותן לאדם,

And also in the Torah, he has a great aspect, how the Torah gives to a person,

שכל מה שמפקיר ומתנן, תשלים לו התורה כפלי כפלים,

that whatever he gives up and relinquishes, the Torah will repay him double and redouble,

ונותנת לו לב חדש, ומרגיש בהרגשה חזקה אשר באותו פעם אשר הוא שובר מדותיו כי נפתח לו מקור חיים,

and it gives him a new heart, and he feels with a strong feeling that at that very time when he breaks his middos, a source of life has opened for him,

וכשרונותיו מתחילים להתפתח יותר ויותר,

And his talents begin to develop more and more,

עד שמרגיש טעם גדול ונעים מאד בכל שבירת המדות.

Until he feels a great and very pleasant taste in every breaking of his middos.

והסכם מזה כי העולם הוא כקלפת השום.

And the sum of this is that the world is like a garlic peel,

לעומת התורה הגבוה מעל גבוה,

In contrast to the Torah, which is high above high,

והאדם אשר הוא מתפעל מן דרכי הטבע יפסח על כל הסעיפים וישאר קרח מכאן ומכאן.

And the person who is impressed by the ways of nature will skip over all the branches and remain bald from here and from here.

והמוסר עצמו לתורה לגמרי, יצמד חזק על מעמד אחד, וידרכו יהיה הולך ואור, עד נכון היום.

And one who dedicates himself to Torah completely, will stand strong on one level, and his path will be going and illuminating, until the day is established.

זה אין לו דרך ואין לו חיים, וזה יש לו דרך ויש לו חיים.

This one has no path and has no life, and this one has a path and has life.

כי הוא מלבד שמתקן מדותיו ומחנך עצמו שכל מעשיו יהיו לשם שמים.

For he, besides that he rectifies his character traits and educates himself that all his actions should be for the sake of Heaven.

יש לו רוח חיים ונכר עליו כי הוא חי ושמח,

He has a spirit of life, and it is evident about him that he is alive and happy,

ויעבר על המדות ויודה על חסרונו וידבר נגד מלכים ולא יבוש,

And he will transgress the middos and admit his deficiency, and speak against kings and not be ashamed,

ומרגיש כי עקר חיותו הוא שבירת המדות,

and he feels that the main part of his vitality is the breaking of his middos,

ומי שאינו שלם וההכרה שלו גדול מהמעשה שעושה,

And one who is not complete, and his recognition is greater than the deed he does,

אם נפגשו על כל צעד מלא בקרת,

If we encounter him at every step full of criticism,

שפעלו סותר את דברו, הוא רוצה להתנשא בהפרכתו,

whose action contradicts his word, he wants to elevate himself in his awareness,

ולסוף יפול תחת הבקרת,

And in the end, he will fall under criticism,

והרוצה באמת להגיע לשלמות לא יתפעל מכל זה,

And one who truly desires to reach perfection will not be overwhelmed by all this,

הוא חפץ לדעת חסרונו, והוא רודף להשלים מעשהו להפרכתו ומרגיש בעמק נפשו אשר התורה היא האשר הגדול שאפשר להגיע אליו בחיים,

He desires to know his lack, and he pursues completing his deed to his recognition, and he feels in the depth of his soul that the Torah is the great happiness that it is possible to reach in life,

והוא בא לידי החלט אשר העולם לעמת התורה הוא כמו כדור הארץ לגבי הכוכב היותר גדול.

And he came to the conclusion that the world, compared to the Torah, is like the earth compared to the largest star.

אולם כמו התוכן, שמוכיח בהחלט,

However, like the content, which proves definitively,

על פי משפטי החשבון שכמות הכוכב גדול פי כמה מול כמות כדור הארץ,

According to the calculations that the quantity of the star is many times greater than the quantity of the earth,

בכל זאת רגיל בלשונו, כשירצה לתן שעור של גדלה,

Nevertheless, it is common in his language, when he wants to give a measure of greatness,

באיזה גוש, יגזים ויאמר שהוא גדול כמו הארץ,

In which clump, will he exaggerate and say that it is as big as the earth,

שהוא אצלו האמת המדה הכי גדולה,

that this is for him the truth, the greatest measure,

ולא יאמר שהוא גדול כמו הכוכב,

And he should not say that he is as great as a star,

יען שבחושו ציורו של הכוכב קטן לעומת הארץ,

Because in his perception, the image of the star is small compared to the earth,

והאדם מודד לפי משפטי החושים,

And man measures according to the judgments of the senses,

גם במקום שידע שהוא כנגד להשכל.

Even in a place where he knows that it is against the intellect.

כן האדם מכיר את העולם כי הוא הכל, והתורה כי היא הכל, לפי עין השכל שלו.

So too, a person recognizes the world as if it is everything, and the Torah as if it is everything, according to his intellectual perspective.

אבל אם נשאל אותו איך אתה מרגיש בחוש,

But if we ask him, 'How do you feel in your senses,'

כמה גדול אצלה הפחיתות העולם בחוש,

How great is the world's lowliness to you, in your perception,

הלא יענה לנו כי בחוש יתהפך הדבר אשר התורה נראית כנקודה קטנה,

Will he not answer us that, in actual experience, the matter will be reversed, that the Torah will appear as a tiny dot,

והעולם למקום רחב ועמוק,

And the world is a wide and deep place,

כִּי לְפִי חוּשָׁיו הָעוֹלָם יוֹתֵר גָּדוֹל מִמָּה שֶׁנִּרְאָה לוֹ בְּהִכָּרְתּוֹ הַשִּׁכְלִית וּמִהִפּוֹךְ בְּדַעְתּוֹ שֶׁמָּא אִם יִרְדּוּף יִשְׁיג.

For according to his senses, the world is greater than what appears to him through his intellectual recognition, and he turns over in his mind, perhaps if he pursues, he will attain,

וְשָׁמָּה יִטְעָה אִם לֹא יִרְדּוּף אַחֵר מָמוֹן וְכָבוֹד,

And perhaps he will err if he does not pursue money and honor,

וְהִגֵּם שֶׁהִכָּרְתּוֹ בְּרוּרָה וְאַמִּתִּית,

And even though his recognition is clear and true,

הִנֵּה בְּכָל זֹאת הַכֹּל תְּלוּי בְּהִכָּרַת חוּשׁוֹ,

Behold, despite all this, everything depends on the recognition of his feeling,

וְכִינּוּן שִׁחוּשׁוֹ מֵרָאָה לוֹ שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לַעְזוֹב חֲמוּדֵי הָעוֹלָם וְשִׁבְאוּפֹן זֶה לֹא יִהְיֶה בִּיכָלְתּוֹ לְתַרְץ שְׁאֵלוֹת הַחַיִּים שְׁלוֹ,

And since his sense shows him that it is impossible to abandon the delights of the world, and that in this way he will not be able to resolve his life's questions,

הִנֵּה יִתְבַּלְבֵּל בְּתַחֲלִית עֲלִיתוֹ בְּמַעְלוֹת הַתּוֹרָה,

Behold, he will become confused at the beginning of his ascent in the levels of Torah,

וְנַעֲשֶׂה שָׁנָה וּפִרְשׁ בְּנוּגַע לְמַעְלַת הַמִּדּוֹת וְעִבּוּדָה הַטְּהוֹרָה,

And it was done a year, and he explained regarding the loftiness of the middos and pure avodah,

וּמָה הוּא עֲצָה עַל זֶה שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לַעֲמוֹל הַרְבֵּה לְהַשִּׁיג הַכָּרָה חוּשִׁית עַד שְׂיוּכָל לִרְאוֹת כָּל עֲנִינֵי הַתּוֹרָה לְפִי מָה שֶׁהֵם בְּאַמֶּת הַטּוֹב הַמְּחֻלָּט אֲשֶׁר יָכוֹל הָאָדָם לְסַמּוֹךְ עֲלֵיהֶם בְּדַרְכּוֹ כְּהוֹלֵךְ עַל גֶּשֶׁר שֶׁל בְּרֹזֶל.

And what is the counsel for this, that a person needs to toil much to achieve a sensory recognition, until he will be able to see all matters of Torah according to what they truly are, the absolute good, upon which a person can rely in his path like one walking on an iron bridge,

וַיִּמְסַר עֲצָמוֹ לְגִמְרֵי לְכָל מָה שֶׁתִּבְחַר לוֹ הַתּוֹרָה,

And he should completely surrender himself to everything the Torah chooses for him,

שֶׁעַל יְדֵי הַכָּרָה חוּשִׁית יוּכַל לְהִגִּיעַ מַעְלָה,

that through sensory recognition he will be able to reach upward,

מַעְלָה, וְלַעֲמֹת מִה שֶׁיִּתְבָּרַר פְּחִיתוֹת חַיֵּי הַטֶּבַע וְהַבְּלִי עוֹלָם הַזֶּה לְאָדָם יַעֲלֶה מִזֶּה לְהַפִּיר בְּחוּשׁ מַעְלַת הַשְּׁלֵמוֹת וְעִבּוּדָה הַטְּהוֹרָה אֲשֶׁר זֶה כָּל הָאָדָם הֵן בְּחֶמֶר וְהֵן בְּרוּחַ,

a higher level, and in contrast to what will become clear regarding the lowliness of natural life and the vanities of this world for a person, from this he will rise to recognize with a felt sense the greatness of perfection and pure avodah, for this is the whole person, both in body and in spirit,

וְלֹא יִזִּין אוֹתוֹ שׁוּם נְגִיעָה בְּעוֹלָם וַיְחַיֶּה חַיֵּי הַשְּׁלֵמוֹת בְּמִנוּחַת נַפְשׁוֹ בְּלִי בְּלִבּוֹל כָּלֵל וּכְלָל,

and no worldly touch will nourish him, and he will live a life of perfection with the tranquility of his soul, without any confusion whatsoever,

וַיַּעֲלֶה בְּיָדוֹ לְכוֹנֵן מַעֲשָׂיו וְדַרְכָּיו לְפִי מֵאֲמָרָם ז"ל,

And it will come up in his hand to establish his deeds and his ways according to their saying, may their memory be for a blessing,

וְכָל מַעֲשָׂיָהּ יִהְיוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם וְכִמְהֵכָא בְּכָל דַּרְכֶּיהָ דַּעְהוּ.

And all your deeds should be for the sake of Heaven, and as it says here, 'In all your ways, know Him.'

מֵאֲמַר דַּרְכֵי הַתְּשׁוּבָה

An essay on the paths of teshuvah.

עַל כֵּן יֹאמְרוּ הַמּוֹשְׁלִים בָּאוּ חֲשׁבוֹן וְגו'

Therefore, the masters will say, 'Come, let us reckon,' etc.

הַמּוֹשְׁלִים אֵלּוּ הַמּוֹשְׁלִים בְּיָצָרָם,

The rulers, these are those who rule over their yetzer.

בּוֹאוּ חֲשׁבוֹן, בּוֹאוּ וְנִחְשֹׁב חֲשָׁבוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם: הַפֶּסֶד מִצְוָה כְּנֶגֶד שְׂכָרָהּ וּשְׂכָר עֲבִירָה כְּנֶגֶד הַפֶּסֶדָּהּ.

Come, let us reckon; come, let us consider the world's account: the loss of a mitzvah against its reward, and the reward of a transgression against its loss.

(בָּבָא בִּתְרָא ע"ח).

(Bava Basra 78).

אִם נִתְבּוֹנֵן בְּכָל מִינֵי חֲשָׁבוֹן הַנּוֹהֵג בְּעוֹלָם נִמָּצֵא כִּי יָכוֹל הָאָדָם לַעֲשׂוֹת חֲשָׁבוֹן בְּלִי שׁוּם טְעוּת כָּלֵל.

If we contemplate all types of reckoning that are practiced in the world, we will find that a person can make a calculation without any error at all.

הִנֵּה בְּעֵינֵינוּ מִמּוֹן רוּאִים אָנוּ כִּי כָּל הַתְּחִלַּת הָעֵסֶק וְאַמְצָעֵיתוֹ וְסוּפּוֹ יוֹשְׁלָם רַק עַל יְדֵי הַחֲשָׁבוֹן הָאֱמִתִּי וְלֹא יִצָּר אִם יוֹסִיף הַמַּחֲשֵׁב אֶפְלוֹ נוֹל אֶחָד,

Behold, in monetary matters we see that the entire beginning of the business, its middle, and its end will be completed only through true accounting, and were it to be imagined that the calculator would add even one zero,

וְהֵגַם שֶׁהַנוֹל בְּפָנָי עֲצָמוֹ אֵינוֹ שׂוֹה כָּלוּם,

And even though the born thing, in and of itself, is worth nothing,

אָבֵל אַם יַחְבֵּר אוֹתוֹ לְמִסְפֵּר מַה יִּגְדֵּל הַמִּסְפֵּר כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים,

But if he connects it to a number, how many, many times will the number grow,

עַד שֶׁאִם יַחְבֵּר אוֹתוֹ לְמִסְפֵּר אֲלָפִים יֵצֵא מִזֶּה הַיּוֹק גָּדוֹל.

Until if one connects it to a number of thousands, a great damage will come out from this.

וְהֵגַם שִׁישׁ סַכָּנָה גְּדוֹלָה בְּטָעוֹת — הֵן בִּיתְרָה וְהֵן בְּחֶסֶר,

And even though there is great danger in error — whether in excess or in deficiency,

כִּי גַם אִם יִגְרַע אֶף נוֹל אֶחָד,

For even if one single null is subtracted,

יִפְסִיד מָמוֹן רַב, בְּכָל זֹאת כָּל עֲנִינוֹ הָעֵסֶק יִגְמַר רַק עַל יְדֵי הַחֲשׁוֹב וְכָל אֶחָד בְּטוֹחַ בּוֹ וּמִסּוֹר אֵלָיו,

he will lose much money, nevertheless, the entire matter of the business will be completed only through the reckoning, and everyone is confident in it and devoted to it,

יַעַן כִּי יָכוֹל הָאָדָם לַעֲשׂוֹת חֲשׁוֹבוֹן מְדִיק בְּלִי שׁוֹם טָעוֹת,

Because a person is able to make an exact calculation without any error,

לָכֵן בְּכָל עֲנִינוֹ וְעֵסֶק שִׁיתַּעֲסֶק,

Therefore, in every matter and endeavor that he engages in,

הַחֲשׁוֹבוֹן יְנַחֵה אוֹתוֹ, וְנוֹתֵן וְלוֹקֵחַ עַל פִּיו וּמוֹצִיא כָּל עֲנִינוֹ עַל פִּי חֲשׁוֹבוֹן יָשָׁר וְנָכוֹן.

The accounting will guide him, and he gives and takes according to it, and he conducts all his affairs according to a straight and correct accounting.

וְכֵן בְּעֲנִינֵי הָרְפוּאָה מוֹצֵאִים אָנוּ כִּי יָכוֹל הָאָדָם לַעֲשׂוֹת חֲשׁוֹבוֹן מְדִידָה,

And so too in matters of medicine, we find that a person can make a calculation of measurement,

לְמַדָּד אֶת חֲמִימוֹת הַחוּלָה,

to measure the warmth of the sick person,

וְהֵגַם שֶׁשָּׂמָה הַסַּכָּנָה יוֹתֵר עֲצוּמָה אִם יִטְעֶה בַּמְדִּידָה,

And even though there the danger is more immense if he errs in the measurement,

כִּי הַמַּחֲלָה תִּתְחַלֵּף לְפִי מִסְפֵּר מַדְרַגַּת הַחֲמִימוֹת,

For the illness will change according to the number of the level of warmth,

וְגַם הָרְפוּאָה תִּשְׁתַּנֶּה, בַּמָּה לְרַפְאוֹתוֹ בְּחֲמִימוֹת אוּ בְקָרִירוֹת,

And also the cure will change, with what to heal him, with warmth or with coolness,

בְּכֹל זֹאת כָּל עֲנִינֵי הַרְפוּאָה יִגְמַר רַק עַל יְדֵי חֶשְׁבֹן הַמְדִידָה,

Nevertheless, all matters of healing will be completed only through the calculation of measurement,

— יֵעָן כִּי שָׁמָּה יָכוֹל הָאָדָם לְמַדֹּד אֶת הַחֲמִימוֹת כְּמוֹת שֶׁהוּא בְּלִי שׁוֹם טְעוֹת חֶסֶר וְיִתֵּר,

— Because there a person can measure the warmth as it is, without any error of less or more,

וְיִגְמֹר הַרְפוּאָה עַל יָדָהּ.

And he will complete the healing through it.

WHAT TO TAKE FROM IT

העצה היא לעמול הרבה כדי להשיג הכרה חושית אמיתית, לראות את התורה כטוב המוחלט ואת העולם כהבל. רק כשנמסור את עצמנו לגמרי לתורה, ונשבור את המידות שלנו, נרגיש טעם אמיתי בחיים ונזכה לשלמות פנימית, בלי בלבולים, וכל מעשינו יהיו לשם שמים.